

1. Inleiding tot een grondige discussie over de antiautoritaire opvoeding (a.a.o.). (+/- 1970)

Opvoeding is een veelduidig woord: de ene vat het zo op, andere zus op. Wij veronderstellen hier het intuïtieve begrip, dat als overdracht van cultuur als vormingsmiddel kan geschetst worden, 'Autoritair' heeft een gemoedskleur: onbuigzaam gezagsvol, laat ons zeggen. 'Antiautoritair' is dan de weigering zoiets te ondergaan, ja, het zelf te bedrijven. Tot daar de algemene betekenissen.

Nu de specifieke betekenissen, die aan de vorige welbepaalde inhouden toevoegen. Hoe ze samenvatten ?

- 'Antiautoritair opvoeden' is, door middel van een opvoeding die zelfbepaling (d.w.z. zichzelf bepalen door middel van zichzelf: zodat er eigenlijk zou moeten staan 'zelf zichzelf bepalen' ('zelf' is de eerste maal onderwerp, de tweede maal lijdend voorwerp)) in de hand werkt, de overtollige heerschappij wegwerken.

- Heel de kwestie is nu: wat verstaat men onder 'zelf-zelfbepaling' en 'overtollige heerschappij'? Antwoord: die termen komen uit de fusie van de studentenbeweging en de collectiefopvoeding.

Collectief (collectiviteit', commune, kolonie (dit laatste gemakkelijk pejoratief!)) betekent een groep van gelijkgezinden die samenwerken (desnoods samenlevend) aan een socialistische taak, maar dan zo dat slechts een klein aantal leden de groep uitmaken

Voorbeelden zijn: het Sovjettype (N.K. Kroepkaja, A.S. Makarenko, die 'communes', kolonies voor verwaarloosde kinderen voorstonden), de Israëliische kibboets (Oost-Europees getint), de Summerhill-school (A.S. Neill: directe democratie op school). 'Studentenbeweging(en)' betekent beweging, gedragen door (hoog-)studenten, zich uitend in contestatie (betwisting d.m.v. protestacties n.a.v. universitaire en schoolse maar ook niet-universitaire en niet-schoolse knelpunten (onderwijservorming, internationale politiek), gedragen door een sub- en anti- culturele weigering ('de grote weigering' van de gevestigde maatschappij en de 'Herrschaft', de (overtollige) heerschappij, die erin heerst, dit alles op wereldvlak.

'Subcultuur': een onderdeel van een omvattende cultuur; 'anticultuur': een onderdeel van een (super)cultuur dat tegen de gevestigde cultuur opkomt. 'Underground', Beat, Hippie, Nieuw Links.

Rond 1955 zet de studentenbeweging in; rond 1965 begint de spectaculaire fase (vooral 1968); vanaf 1970 volgt de spreidingsfase.

Nieuw links vormt de ideologie, d.i. de leer die de groep als dusdanig bindt en die neo-marxistisch is (vooral de Frankfurter Schule) Rousseau, Kant, Feuerbach, de links-Hegelianen, Marx, Freud, Heidegger, - ziedaar de inspiranten van de

denkbeweging. Herbert Marcuse, Max Horkheimer, Erich Fromm, Theodor Adorno vooral zijn de theoretici. Voor hen geldt marxisme als de uitbloei van de verlichting (Locke, Hume: Eng.; Voltaire, Rousseau: Fr.; Wolff, Kant: Dt; in Engeland eerder wetenschappelijk, in Frankrijk eerder sociaalrevolutionair, in Duitsland eerder diepzinnig-speculatief): de mondige mens die zich ontvoogdt uit dogmatisme, overtollig gezag, lijdend aan schuldgevoelens, staat centraal.

Marxisme is de fusie van Engelse economie en Frans socialisme, maar Duits-filosofisch onderbouwd, nl. op dialectische grondslag. ‘Dialectiek’ hier is een werkelijkheids- en mensheidsopvatting die wording en ontwikkeling centraal stelt maar dan zo dat (geen plannende voorzienigheid doch) een onbepaalde tot zichzelf komende macht (bij Hegel ‘god’, bij Marx ‘de materie’ die beweging beheerst, in spraak- tegen- en samenspraakvorm.

- Neomarxisme doet daarenboven aan cultuurkritiek, aan sociale (diepte) psychologie - waarbij Freud’s psychoanalyse socialistisch toegepast wordt - en is eerder anarchistisch ingesteld.

Berlijn 1968: “de Aktionsrat zur Befreiung der Frau “besluit tot het gebruiken van leegstaande winkels (laden, läden) voor kinder- opvoedingscommunes. Ziedaar het formele begin van de a.a.o. Sedertdien is a.a.o. een succeswoord geworden. Gevolg: veelduidigheid! Die veelduidigheid kan samengevat worden in twee slagwoorden: de niet-directieve strekking, de permissieve strekking.

Claartje Hülsenbäck, Jan Louman, Anton Oskamp, Het rode boekje voor scholieren, Utrecht/ Antwerpen, Bruna, 1970, is wel typisch op menige “bladzijde voor de permissieve opvatting, met ‘permissie(s)”, toelatingen, voor veel meer dan de archaische, gezagsgebonden, traditiegetrouwe maatschappijen toelieten: actie, seks (solo-, duo-; homo- hetero-, bi-seks!), genotmiddelen (druggebruik), dienstweigering en/ of protestdienst, Dolle Mina (‘Baas in eigen buik ‘dames!), staan op het programma.

Zo b.v. ‘Op school moeten condoomautomaten aanwezig zijn. “(97).”Wanneer de school dat niet wil, kan iemand van jullie een winkeltje in dat soort dingen “beginnen’.’ (97) Of nog: “In onze maatschappij krijgen kleine kinderen weinig kans om seksspelletjes met elkaar te spelen” (91)! Het “begrip ‘actie’ omvat juist ‘seks, druggebruik, dienstweigering, Dolle-Minaschap’. Dat alles wordt verantwoord door te wijzen op geld(zucht), ongelijkheid, concurrentie, gezag (thuis, op school en werk, op de oude dag) en fascisme in de ‘gevestigde’ maatschappij. En ‘gezag’ wordt bepaald als de rolverdeling tussen ‘sprekers’: thuis: vader, moeder, oom/ tante, burenen; school: schoolhoofd, directeur, leerkrachten; werk; baas, chef, directeur; oude dag; artsen, stafleden, verzorgsters) en zwijgers’ (thuis: kinderen; school: leerlingen; werk: werknemers; oude” dag: bejaarden). Deze (simplistische, en toch zwart op wit geschreven) tweeledigheid definieert ‘gezag’, ‘heerschappij’ .

Niet-directieve strekking vindt men, op andragogisch vlak, b.v. in de zgn. trainingsgroepen (T-groepen); de Freudiaanse (1895) vrije loop, toegestaan aan gedachten, voorstellingen, gevoelens, enz., wordt door Kurt Lewin (1946) groepsgewijze opgevat en weldra beoefend zowel verbaal (door vrijuit te spreken) als niet- verbaal (handelend), de ene keer industrieel-commercieel bedoeld (in ondernemingen), de andere maal ludiek ('encounter'- groepen).

Dit alles wordt verantwoord door volgende stelling: de 'authenticiteit' (dat iets, een gevoel b.v., echt (authentisch) 'van mij' is ('Je.meinig.keit', zou Heidegger zeggen) dat iets je meines is)) wordt door zelfbeheersing op grond van zedelijke gedragsregels verminderd, ja, gedood, en tot schijnheiligheid verminkt.

Het Apollinische zelfbeheersingideaal wordt hier door het Dionysische zich uitleven vervangen,- om Friedrich Nietzsche's woordkoppel te gebruiken. Of, met H. Marcuse: de Logos (die hij op zijn manier verstaat: eenzijdig (uni- of één dimensioneel) accent op prestatie, rendement, rationele ordening) vervangen door de Eros (begrepen als spontaan leven, creativiteit, samenleving, zelfgenieting). Men ziet dat de tweeledigheid 'rationalisme/ romantiek' hier aan het werk is. Uiteindelijk is er niet zoveel verschil tussen permissieven en niet-directieven. De overgangen zijn vloeiend. Beide strekkingen stellen de archaische en de klassieke moraal op de helling. 'moraal.' is steeds vertekend tot schijnheiligheid ('Men preekt wat men zelf niet meent'); Men voert uit, bewust, wat men, on(der)bewust niet meent'. Door die karikaturisering van de (gevestigde) moraal - een andere dan een gevestigde, is er eigenlijk niet, tenzij de utopische! - als vertrekpunt te nemen, neemt men een tactisch (= retorisch) sterke positie in die als demagogie werken kan, vooral bij jeugdigen en ook bij ontwortelde volwassenen die een 'houvast' zoeken en versmachten in de hoogindustriële maat-schappij en haar 'heerschappij'. Die karikaturen, die blijkbaar een dosis waarheid (en dan nog een nevralgieke) bevatten, hebben zelfs vele leerkrachten, gezagdragers, priesters onzeker gemaakt.

De anti-autoritaire opvoeding is ergens "socialistisch". 'Socialisme' is een succeswoord en dus veelduidig. Maar laat ons één classificatie, hoe verbeterbaar ook kiezen: 'Socialisme' (= collectivisme) is een economisch stelsel met twee doelstellingen

(i) de eigendom der productiemiddelen (fabrieken, gronden, enz.) moet in de handen van de een of andere vorm van 'gemeenschap' komen;

(ii) de regeling van het gehele economische systeem moet in de handen van de één of andere 'gemeenschap' komen (productie en distributie, worden onttrokken aan de zgn. 'vrije -markteconomie' en 'geleide' economie worden).

Communisme gaat verder: behalve de productiemiddelen (zie (i) hierboven worden alle goederen zonder onderscheid vergemeenschappelijkt ('gesocialiseerd') naar bezit en gebruik ervan terwijl het beheer ervan in de handen van een of andere gemeenschap te recht komt.

Socialisme is dus een gematigd communisme of communisme is een radicaal

socialisme. Vandaar dat de termen zo gemakkelijk verwisseld worden, vooral bij mensen die niet streng logisch denken. Wij hebben zo-even gezegd: “in de handen van de een of andere gemeenschap”. Inderdaad, daar zitten varianten: wat is immers ‘gemeenschap’? Ook dat woord is veelduidig. Ziehier een classificatie:

a/ marxisme (‘Sozialdemokratie’, ‘wetenschappelijk socialisme’ zijn twee andere namen) verstaat onder ‘gemeenschap’ de maatschappij, der staatsburgers aan wier hoofd een democratisch verkozen bestuur staat (de zgn. politieke democratie zal mettertijd verdwijnen en plaats maken voor een economische en sociale democratie);

b/ staatsocialisme (étatisme) verstaat onder ‘gemeenschap’ de klassieke (politieke) staat; het wil dus een politieke democratie blijven; het tweede punt, geleide economie, staat op het programma; het eerste punt, bezitsoverdracht aan ‘gemeenschap’ behoort niet principieel tot het staatsocialisme; besluit: vergemeenschappelijking (socialisering) is hier verstaatsing;

- een variante was indertijd het agrarisch of akkersocialisme, dat iets verder gaat, nl. door bodem- en grondbezit te willen verstaatsen;

- staatsocialisme is in de grond een verminderd of gedeeltelijk socialisme doordat het alleen punt (ii) geleide economie, wezenlijk stelt;

c/ anarchisme verstaat onder ‘gemeenschap’ niet de maatschappij der “Burgers” (sociale democratie of marxisme), ook niet de staatsoverheid (staatsoc.), maar arbeidersgroepen, in beginsel onafhankelijk van maatschappij en staat, die hetzij territoriaal (b.v. gemeentelijk) hetzij economisch (b.v. de bedrijfsbevolking) tot stand komen:

- een variante is het syndicalisme dat onder arbeidersgroep de vakvereniging verstaat en dus eist dat de syndicaten de bezitters van de productiemiddelen en de leiders der economie worden..

Besluit van deze veelduidigheid:

‘gemeenschap’ is hetzij maatschappij de super- of overkoepelende verzameling der burgers; vandaar vermaatschappelijking) hetzij staat (verstaatsing) hetzij arbeidersgroep(en) (groepering, syndicalisering).

De anti-autoritairen verwerpen zowel het feodale systeem (grootgrondbezitters regelen bezit en zgn. vrije markt en het kapitalistisch systeem (de vooral industriële burgerij domineert bezit en vrije markt ook in de neo-kapitalistische vorm, gekenmerkt door ophoping van kapitaal en macht in trusts, multinationals e.d.m. en door staatstussenkomst te hunnen voordele) als het fascistische systeem (parlementloze legerondersteunde één partij dominantie samengaande zowel met feodalisme als met kapitalisme). Vandaar dat het Oost-Europese communisme verafschuwde wordt omwille van de stalinistische terreur van één partij en haar dictatuur en dogmatisme, net zo goed als het USA- en Euromarktkapitalisme (resp. - neokapitalisme), om een planetair, staten- en communismevrij socialisme (niet-totalitair) op te bouwen.

Als men vraagt Waar is nu socialisme te vinden?, dan antwoorden wij, met *J.F. Revel, La tentation totalitaire*, Paris, Laffont, 1976, dat er feitelijk nergens een echt socialistische maatschappij bestaat, maar alleen brokstukken, al of niet gefasciseerd (door communisme) - door de zgn. dictatuur van het proletariaat, en met grote nadelen onder meer dan één oogpunt.

- De studentenbeweging, nieuw links, het gauchisme (te onderscheiden van la gauche, links), is in de USA veel meer zichzelf gebleven (doordat men daar de nadelen van de economische (en sociale en politieke) vrijheid, die, voorlopig, altijd ten voordele van de sterksten en de slimsten uitvalt, niet wil wegwerken door die vrijheid zelf te vernietigen (wat de totalitairers van links en rechts altijd voorstaan), maar door ze, in haar uitwerking en gevolgen, te saneren); in Europa echter werd het gauchisme praktisch onmiddellijk opgeslorpt door het trotskisme, het stalinisme en het maoïsme.

- Amada b.v. is maoïstisch (Kris Merckx, vooral de ideoloog Ludo Hartens). De massa tot het communisme brengen is de taak, door, tussen de arbeiders, met de arbeiders, de revolutie (en alleen de revolutie, en deze gewelddadig opgevat) voor te bereiden en gedeeltelijk te verwezenlijken als het enige middel om (neo-)kapitalisme, fascisme en Russisch stalinisme uit de wereld te helpen. Albanië en China zijn de voorbeelden bij uitstek. Deze zijn geen imperialistische landen (supermogendheden) zoals de Sovjetunie waar, door de machtsconcentratie inzake economie het kapitalisme hersteld is,- met de verdrukking naar binnen en de agressie naar buiten als gevolgen. Een socialistisch regime op grond van algehele bewapening van de arbeidersklasse, - ziedaar het doel. De harde les van de geschiedenis luidt dat geweld en alleen geweld, maar dan socialistisch verantwoord geweld, het wapen is in de bevrijding uit de verdrukking door de kleine greep uitbuiters van het groot kapitaal. Mao zegt dat, om een geweldloze planetaire maatschappij uit te bouwen, alleen geweld doeltreffend is, doordat het kapitaal niet zal wijken tenzij voor geweld. Knokploegen, privé-milities, intimidatie, - dat alles is verantwoord als middel tot het grote doel.

- Men kent het artsencollectief te Hoboken (Merckx, Leyers), een cel van Maoïsme. Vgl. Clarté. Leyers hield het er niet in uit doordat hij marxisme opnam als louter intellectuele vervolmaking van zichzelf (theorie!), niet als revolutionaire praxis (met alle offers vandien).

- Wat de communes betreft, zij verwezen naar *J.van Ussel, inl., Het Communeboek*, Utrecht/Antwerpen, 1970. "Waarom verdwijnen zoveel communes? Ten dele om dezelfde reden als waarom huwelijken mislukken: een slechte voorbereiding, het samenwonen van mensen die te veel problemen hebben om geschikt te zijn voor een min of meer harmonisch samenleven met anderen, gebrek aan partnerovereenkomst en te hoog gespannen verwachtingen. Ook valt bij sommige communes hetzelfde op als in huwelijken, nl. dat men verzinkt in een staat van lethargie, dat het één of enkele leden zijn die alles moeten doen, terwijl de anderen de boel laten rotten. (...) Het doen slagen van een commune is ook moeilijker. Aan het huwelijk gaan enkele voorbereidende fasen vooraf, de kennismaking, de afspraak

samen te trouwen, de verloving en het plechtige begin. Dit dwingt de betrokkenen tot nadenken over datgene wat ze ondernemen. Ook ligt bij het huwelijk alles ongeveer vast in normen, regels en gewoonten, terwijl een commune het gevaar loopt in de anomie (= afwezigheid van wetten), in een moeras van wereldvreemde ideaalvoorstellingen te verzinken.(...) Wel weten we dat communes met een religieuze binding beter functioneren dan communes op basis van politieke en economische idealen. Ook valt op dat communes met een duidelijk leaderstype het goed stellen nadat de niet-volgzame leden zijn weggevallen en zolang de leider zijn functie vervult. Anderzijds hielden alle communes met een leider op te bestaan zodra deze figuur verdwenen was.”(blz. 26/27)

- Bij ons gaan studenten in commune wonen om vereenzaming en levensduur te drukken. Afgestudeerden en arbeidenden doen het ook om gelijkaardige redenen en ook om taakverdeling te verwezenlijken (babysit, schoolvakbijwerking, omgevingsonderhoud herstelwerk).

Aardrijkskundig verplaatsten zij zich wel: van grotere steden naar kleinere, politieke, religieuze beweegredenen komen de vorige motieven aanvullen. Men denke aan het zgn. revivalism (opwekkingsbeweging) als de Jezusjongeren, de Pinksterkristenen (katholieke versie: charismatische beweging). Ook kloostervernieuwers(-sters) willen die weg op(doordat het traditionele klooster taant).

- Aristoteles zegt (Eth. Nik.: 6) dat de mensen niet het goede op zich maar het realiseerbare goed ('prakton agathön') zoeken. Zelfs Plato beseftte dat zijn Platonopolis een utopie bleef zonder de reële verwezenlijkingvoorwaarden. Passen wij deze antieke wijsheid toe op de huidige commune-rage: zij is utopisch, zolang zij niet gevestigd is; zij is aan alle menselijke gebreken, onderhevig, zodra zij gevestigd is! Vooral: zonder gewetensregels en zonder gezag zullen zij evenmin leefbaar, realiseerbaar zijn als al wat vroeger als samenlevingsvorm bestond. Welnu, Dionysisch leven is per definitie gewetensregelvrij en gezagsvrij leven. Zal de Dionysische democraat het waar maken toch gemeenschap degelijk te stichten niet-directief, ja, permissief? Wij wachten af! De commune als leefgemeenschap zonder formele gezagsverhoudingen definiëren gaat als utopie; ze realiseren is wat anders.

Het koppel autoritair/ onderdanig.

- Centraal is natuurlijk in a.a.o. deze systechie! Bevooroordeelde waardering voor heerschappij, gezag, macht, kracht; simplistisch inzicht dat wit-zwart de mensheid verdeelt in goeden en kwaden, zelfoverschatting en minachting van anderen die anders zijn; vooral opdeling van de mensheid in sterken (die goeden zijn) en zwakken (die slechten zijn) op de sociale ladder (boven-, onderschikking), - ziedaar de autoritaire persoonlijkheid! Durende aanvalsbereidheid tegenover zwakkeren, mededingingswil, streng ordebesef, traditionalisme, conventionalisme, afstraffingswil tegenover anders geaarden, - ziedaar enkele verdere kentrekken.

- De autoritaire opvoeding kweekt de neurotische driedigheid, aldus Caruso, van angst, aanvalsdrijf en schuldgevoel, aan,

- Zeker is dat neurose driedig is: neurasthenie, die staat of valt met het (on

(der)bewuste) besef dat men een rol behoort te spelen die de krachten te boven gaat, ja, ze uitput (moeheids-, uitputtingsneurose).

- Op deze basisneurose enten zich alternatief twee verdere neurosen vast:

(i) de psycheasthenie, die draait rond een rol die men niet aankan, niet aandurft, niet aanwil, op grond van twijfel aan zichzelf aan zijn eigen recht die rol te spelen (onzekerheids, angstvalligheids-, gezagsneurose, die wisselt tussen overdreven gewetensangsten en opstandigheid tegen gewetensregels en gezagdragers);

(ii) de hystericie, die draait rond de hoge, te hoge- rol die men niet aankan, niet aandurft, maar die men toch speelt langs vervangingshandelingen die voorwenden dat men de rol aankan, aandurft: daarvandaan de vele onechte, theatrale, gezocht buitenissige happenings die hysterici hun omgeving bezorgen, uit aandachts- en genegenheidbehoefte.

Besluit: de tweede, de psychasthenische neurose, scheidt de onderdanige mens in zijn gestoordheid. De anti-autoritair beweren dat

(i) familialisme (met zijn paternalisme of overbevaderings- en bemoederingsneiging) en

(ii) kapitalisme (met zijn behoefte aan afgerichte, louter functionele rolmensen die uitvoeren wat gedicteerd wordt) die neurose kweken. Daarvandaan hun stormloop tegen gezin en bedrijf zoals de gevestigde orde ze opvatten. En tegen de school die paternalistisch-kapitalistisch gestructureerd is: die school kweekt slechts zwakke, ja, psychasthenische persoonlijkheden, volgepropt met angst(valligheid), schuldgevoel, aanvalsdrijf, -in één woord 'onderdanen'¹.

- *Marxisme en autoritarisme.*

De fusie van Freudiaanse dionysiek, die regel- en gezagsloos leeft, niet-directief en permissief communes stichten wil, met de Marxistische dialectiek is een probleem: zijn water en vuur fusioneerbaar? *Fr. Stark, Herbert Marcuse/ Karl Popper, Sociale revolutie/ sociale hervorming (Een confrontatie), Baarn, Wereldvenster, 1971, 34v.*

“Socrates zegt ergens (...) ‘Ik weet dat ik niets weet, en zelfs dat nog maar amper (...) Socrates heeft ook gezegd dat een politicus of staatsman wijs behoort te zijn. Hij bedoelde dat zó: Een politicus behoort, nog meer dan andere mensen, weet te hebben van zijn onwetendheid. Want hij heeft een zware verantwoordelijkheid op zich genomen!’” (...)

Ik ben het met Socrates eens. En hier kan ik mijn voornaamste verwijt tegen alle moderne marxisten het beste zo formuleren: de marxisten denken dat ze veel weten. Het schort hun aan intellectuele bescheidenheid. Zij pronken met hun kennis en met een imponerende terminologie. Dit verwijt gaat niet op voor Marx of Engels. Dat waren grote, oorspronkelijke denkers met nieuwe ideeën die soms moeilijk te formuleren waren. (...)

Maar ik beschuldig de moderne revolutionaire marxisten ervan dat ze geweldige

betogen opzetten en er op uit zijn met weinig ideeën en veel woorden indruk op ons te maken. Niets is hun zo vreemd als intellectuele bescheidenheid. Zij zijn dan ook niet bij Socrates in de leer gegaan, ook niet bij Kant, maar bij Hegel.” Aldus Karl Popper, de kritisch rationalist, die beweert dat zelfs de natuurwetenschappen (met haar geweldige successen) niet uit een stellig en zeker weten bestaan maar uit gedurfde hypothesen (o.c. 35).

M.a.w. onze marxisten zijn veelal welsprekenden, ideologen, maar erg weinig wetenschappelijk in de kritische zin van dat woord. Juist daardoor zijn zij zo succesrijk bij de veelal onkritische massa's.

- De marxistische zelfzekerheid heeft in het katholieke, postconciliaire midden, bij priesters, intellectuelen, godsdienstleraars, enz., grote bressen geslagen: de kerk is zich onzeker, 'zoekende kerk', 'onderweg', gaan voelen! Dat is bescheidenheid, maar ook zwakheid! Onze katholieke gemeenschap is niet meer tot stellingname in staat! Overal is er meervoud van tendensen, twijfel aan de eigen identiteit, aan de eigen rol en roeping in deze geschokte wereld, ontmoediging, aarzeling. De zelfzekerheid van de moderne gesecculariseerde intellectueel, o.m. de marxist, contrasteert fel met die katholieke identiteits-, rol- en functietwijfel!

- “Er bestaat, op allerlei niveaus, in het gehele Westen, een onoverzichtelijke morele crisis. Aangezien geen enkele traditionele instantie aan deze crisis een eind kan maken, beginnen talloze mensen naar andere instanties uit te zien. Het hele gerotzooi met 'zwarte magie' valt immers samen met de mode van het Zenboeddhisme, van de 'bewustzijnsverruiming' door LSD onder begeleiding van Timothy Leary (...), van het extreme politieke engagement, van de antiautoritaire opvoeding.

In dezelfde richting wijst de toenemende populariteit van reeds bestaande sekten, zoals de Getuigen van Jehova, de antroposofen, alle Waldenachtige experimenten van een zekere duur, de Mormoonse kerk (...). Let wel: daarmee is nog niets gezegd over de eventuele intrinsieke waarde van elk van deze marginale groepen. Er wordt hier alleen gesteld dat de marginale groeperingen een laatste houvast blijken te bieden aan talloze mensen die de gevestigde kerken, instellingen en morele autoriteiten niet langer kunnen accepteren. Het lijkt wel of de in het onderwijs veel gebruikte term 'antiautoritair' zowat alle fenomenen samenvat: men is op zoek naar een nieuwe autoriteit, naar een zingevend teken in een tijd van opperste verwarring en wanhoop. Maar nu begint zich ook in de humanistische en academische kringen een houding af te tekenen die voor de slachtoffers van de morele crisis onaanvaardbaar is: een antiautoritaire houding die toegeeft dat ook zij slechts een beperkte visie heeft.

Men kan dit op humanistische en academisch-wetenschappelijke gronden terecht toejuichen; maar men mag niet vergeten dat de massa van onze medeburgers niet aan een antiautoritaire houding toe is, dat ze het humanistische gezichtsverlies negatief interpreteert, net zoals ze b.v. in België' het gezichtsverlies van onze morele instantie bij uitstek, de katholieke kerk, eveneens negatief waardeert en zich dan vaak vastbijt in

een onverzoenlijke starheid, zoals b.v. onze ‘Verontruste Ouders’. Indien ‘anti-autoritair’ betekent het loslaten van elke richtinggevende norm, dan laat de antiautoritaire beweging de kust vrij voor elke (fascistoïde) demagoog, een verschijnsel dat we makkelijk kunnen constateren in het zogeheten politieke ‘debat over abortus’. (*Aldus L. Geerts, Garlos Castaneda: tovenaer van beroep*, in *Streven*, 41;6 (maart 1974), 577/578).

- Leninisme, is marxisme, maar militair geduid. De loontrekkenden willen wel herverdeling van het inkomen op rechtvaardige grondslag, maar geen materialistisch-collectivistische revolutie op planetaire schaal. Daarom herdacht en hersmeedde Lenin (1870/1324) het marxisme strategisch-tactisch. Geweld, met name de klassieke oorlog, de A(toom) -B(acteriologische)- C(hemische) oorlog en - dat is Lenins uitvinding - de psychologische oorlog (vervolmaakt door Stalin, mao, Castro; ook door Hitler, zijn de middelen! Leninisme is in het geheim de tegenstander in zijn wil tot weerbaarheid ondermijnen! Het volk zijn gezagsdragers doen wantrouwen door ze verdacht te maken, ziedaar ‘het’ middel! Tsjang-Kai-Tsjek (‘corrupt regime’) Salazar, Caetano (dictatuur) Diem (‘corrupt’, ‘verkocht’ aan de USA), Nixon (‘corrupt’: Watergate), Thieu (‘corrupt’), - Frankrijk (martelingen in Algerië), Doebcek (‘revisionisme’), Chili (‘illegale staatsgreep’), Nato (‘durend oorlogsgevaar’).

Wij beweren niet dat alle opgesomde gevallen smetloos zijn - er is geen smetloze gevestigde macht, ook en vooral de leninistische niet -: wij onderstrepen de retoriek (de overredingstechnieken die ‘anti autoritair’ zijn’, maar als manipulatiemiddelen de morele crisis verergeren in ons midden).

- In een tweede fase wordt dit polarisering (‘dialectisering’ zegt het Hegeliaans jargon): antagonismen (onverzoenlijke tegenstellingen) worden aangewakkerd! In de kerk (integristen/ progressisten), in het leger (fascistische/ linkse officieren), op de universiteiten (marxistische/ gematigde studenten), in de syndicaten (revolutionaire/ apolitieke vakbonden)..

- Zo b.v. wekt het verwondering dat in de katholieke middens de zgn. solidaristische weg onder marxistische retoriek begraven is. Geen conservatisme (de traditionele ordening), geen liberalisme (concurrentiestelsel), geen marxisme (klassenstrijd), geen nationalisme (ethnie- en nationaliteitsdweperij), geen nationaalsocialisme (racisme), maar wel personalisme (de mensheid als solidaire personen-gemeenschap) was de grondstelling van het katholicisme als sociaal systeem. ‘Solidarisme’ als naam ontstond in Frankrijk (1852), door Pierre Leroux om zich tegen het marxistisch socialisme af te zetten).

“Het christelijk-sociale stelsel is:

(1) een privaat-economisch stelsel voorzover deze titel het tegenover het communistisch socialisme afgrenst;

(2) een arbeidsstelsel, dat de arbeidende mens als de hoofdoorzaak van de nationale welstand aanziet,-van iedere mercantilistische of fysiocratische eenzijdigheid

zich vrij houdt;

(3) een solidaristisch arbeidsstelsel op privaateconomische grondslag in tegenstelling tot het individualistisch 'stelsel der natuurlijke vrijheid'. Aldus Beinrich Pesch, *Das christlich-soziale System der Volkswirtschaft*, in het begin van deze eeuw.

- "Waarom heeft onze kerk haar sociaal identiteitsbesef dermate afgelegd om aan marxistische analyse der feiten te doen en meteen zichzelf af te zweren? De solidaristische boodschap, verrijkt met de recente inzichten, biedt nochtans nog steeds een genuanceerde en degelijke sociale doctrine, conform met de wezenheid der kerk. - Leonor Ossa, "Die Revolution - das ist ein Buh und ein freier Mensch", Hamburg, Furche, 1973). Handelend over Latijns Amerika, meent zelfs het concilie van Chalcedon, dat Jezus én God én mens heette, te moeten met de grond gelijk maken om in Latijns Amerika sociale gerechtigheid te doen heersen! Jezus is mens!

Slechts een louter menselijk gedachte Jezus kan als bevrijder van de Midden- en Zuid-Amerikaanse volksmassa's fungeren, de angst voor een onzichtbare wereld, opgevuld met onheimelijke machten, zoals het H. Hart van Jezus, een arsenaal van volksheiligen, belet de mondigheid (individuatie) en is een rest van de oedipale fase en belet de marxistische analyse. - Laat het zijn dat religie in welbepaalde vormen, animistisch-magisch was en nog is, toch steekt daarin het Hemelgodgeloof (Urmonotheïsmus) en dat heeft altijd gewerkt als een sociaal correctiemiddel. Maar de marxist ziet zulks niet, met simplistische godsdiensthistorische grondbegrippen werkend als hij is.

- Ja, onze godsdienstleer en theologie heeft zich de religie laten ontfutselen! 'Religie' wordt, kunstmatig overigens, tegenover 'geloof' gesteld: geloof is geseclariseerde religie, d.i. van Hemelgodgeloof, van sacramenteel besef, van ethische code op sacrale grondslag, van kerkelijk gezag 'bevrijde' religie! Dat wordt - niet als één van de vele, in onze pluralistische samenleving normale meningen, maar - als nieuwe waarheid doorgegeven aan onze jeugd. Met alle gevolgen van dien: God, resp. Drie-eenheid als schepper, goddelijk wereldplan, gewijde geschiedenis, menswording, verlossing door en in verrijzenis, decaloo, ..., dat alles "wordt in vraag gesteld". Men leert niet meer; men vraagt "Heeft religie nog zin voor ons, geseclariseerden?" Met die vraagtekens moeten dan jonge mensen de concrete opdrachten aankunnen. Is de neurose dan nog ver? Identiteitsloze wezens zijn tot neurotisering gedoemd!

- Intellectueel wordt onze religie, die nochtans - eeuwen lang haar rol van gist in de heidense deeg bewezen heeft, - als onverantwoord voor het forum der moderne rede afgetakeld (Kant, Hume); moreel wordt zij als sociaal verdrukkend opium, van (of voor) het volk ontkracht (Marx, Kant); emotioneel wordt zij als infantilisering van het individu verdacht gemaakt (Freud).

Daarbij is de tegenstelling 'almachtig en alwetend Opperwezen/ onmachtige en onwetende mens' centraal. Onderdanigheid is de hoofddeugd: zij onderdrukt sociaal,

zij verminkt psychisch. Dit wordt, zonder nuance, simplistisch aan de jeugd meegegeven! Het is in feite atheïsme in zijn drievoudige kritiek! - Daarbij vergeet men b.v. dat de magie, vooral de zwarte magie, autoritaire religie heeft gecreëerd, maar niet het Hemelgod-geloof, kernstuk van alle religie (die naam waardig)

-Wanneer gaan onze katholieke theologen, leraars ... dit weerom durven te verkondigen en aan weerlegging doen? Waar is de religieuze identiteit van onze kerk heengevloten? Heeft onze katholieke identiteit dan geen plaats in een pluralistische samenleving? Bestaat 'begrip' voor "deze aarde" in klakkeloos aannemen van wat andersdenkenden, andersgelovigen, zeggen (vaak zonder ernstige argumenten, vaak niet halve waarheden als basis)?

Opvoedingswijsheid.

Strasser bepaalt de opvoedingsrelatie als de synthese van leiden (Führen) en laten groeien (Wachsenlassen), geworteld in de voorwetenschappelijke opvoedingspraxis. Geen 'fatalismus' geen 'transzendente Freiheit' ('transzendent' = allesomvattend), maar de fusie der twee, zegt Herbart, definieert opvoeding. Dat is katholieke pedagoogische identiteit. De opvoeder is hulpverlenend (subsidiarius) zegt de Middeneeuwse scholastische denkwijze; hij is geen vervanger van het kind of de volwassene die op te voeden is. De a.a.o. herinnert ons aan de eenzijdige voorstelling van zaken, door onze synthese te corrigeren. - Of zoals *G.Snyders, Pédagogie progressiste*, 1971, het dialectisch voorstelt: de rol van de opvoeder, gewapend met de toon- en voorbeelden, met de normen, met gezag, met desnoods sancties, - ja maar ook met oog voor de eigenheid van het kind, met zin voor diens zelfwerkzaamheid, voor diens initiatief, voor diens participatie en belangstelling. Fusie van klassieke en nieuwe opvoeding, maar geen normen gezagsvijandige dionysische roes! - Waarom de anti-autoritair niet met deze elementaire synthese te woord gestaan? Zij zijn, in pluralistisch verband, toch niet de unieke wijsheid, maar slechts één mening!

De kritieken op de a.a.o. zullen, naarmate de tijd voorwaarts schrijdt en de vestiging van de a.a.o. ons, i.p.v. de utopie, samen met de ideologie (d.i. de schijnwetenschappelijke beschrijving) ervan, de werkelijke resultaten zal te zien geven, het licht zien. Zo verneemt men dat een zekere R. C. Robertello, psychiater te New York, fel bezig met patiënten omstreeks twintig jaar oud, tot het besluit komt dat het mislukkelingsyndroom het opvallend kenmerk wordt van de producten der nieuwe (en o.m. reeds niet-directieve, ja, permissieve) opvoeding. Sympathieke wezens, lief, ongeremd, contactbekwaam tegenover het andere geslacht, enz.!

Maar, eens het ouderlijke huis ontgroeid, geworpen in het harde, keiharde Amerikaanse bedrijfsleven of zelfs aan de hogere instituten, blijken zij opvallend weerloos: zij voelen zich onmachtig, tot mislukken gedoemd.

- De reden, aldus R., is het niet-ludieke karakter van de werkelijke wereld voor mensen die ludiek opgevoed zijn. Niet verstorven, niet aan grenzen gewend, stoten zij zich wonden aan het keiharde 'werkelijke' leven (het zgn. werkelijkheidsbeginsel van Freud!).

- Dr. Robertiello legt als therapie op twee fundamentele punten de nadruk:

(i) het innige, lieflijke en menselijke contact van de moeder met het kind (Indiaanse moeders dragen hun kinderen tot twee jaar lang op haar rug vastgebonden; - dat geeft aan de Indiaantjes zekerheid, veiligheidsgevoel, zodat angst praktisch onmogelijk wordt, in die allerprilste jeugd, en, meteen, de basis van neurose; onze 'moderne' moeders laten ze vaak alleen of in vreemde handen met de gevolgen van dien);

(ii) vanaf het tweede -derde jaar moet de moeder haar kind geleidelijk en voorzichtig loslaten, fysisch en psychisch, maar dan zo dat het de wil van moeder (vader) leert uitvoeren, desnoods door uitdrukkelijk gezagsvol bevel, en/ of verbod; dit om geen vals ludiek beeld van de realiteit te laten groeien in de onrijpe, naïeve geest van het kind; het moet zo vroeg mogelijk taken uitvoeren en, vanaf het tiende jaar, zakgeld leren bijverdienen door eigen werk, om, in de tiener jaren, zijn eigen imago te leren hebben (haardracht, kamertje met tienerversiering, keuze van kledij, schoeisel maar van eigen (voldoende) zakgeld), behalve dan het 'recht' op slechte kameraden (vooral tss. twaalf en achttien) acht Dr. R. de tiener niet in staat tot weerstand tegen bederf door omgang met verkeerde kameraden; desnoods met zeer strenge middelen moet de ouder reageren, zegt hij) en ook op tabaksgebruik (dat streng moet geweerd worden.) Dat klinkt in overeenstemming net de opvoedingswijsheid van alle eeuwen. Als het verslag van Robertiello's opvattingen juist is, dan is dit een eerste kritiek van zakelijke aard op de a.a.o. als democratie op zijn dionysisch, als ludieke democratie.

Sofistiek

Bijzonder boeiend is de vergelijkende studie van de huidige a.a.o. m.b.t. de Griekse Sofistiek. Deze beweging, gegroeid uit de grote crisis der aloude Griekse religie en de voorsocratische filosofie (Ionisch materiebegrip, Parmenideïsch nominalisme (= de overtuiging dat de eigen aard der concrete dingen slechts een etiket (nomen, naam) t.o.v. de mystieke Eenheid van de wereld is), Herakliteïsch mobilisme (= de overtuiging dat alles onstabiel is en pure veranderlijkheid), Demokriteïsch materialisme en hedonisme (genotsmoraal), al deze opvattingen als basis van scepsis, twijfelzucht, aan al wat hoger en heilig aan al wat aloud en overgeleverd is) gelijk sprekend op wat uit de verlichting der XVII-XVIII- eeuw tot op heden bij ons gegroeid is.

Daartegenover stonden de Pythagoreeërs, Socrates (hoewel aarzelend en half, Aristoteles, de Stoa (ook aarzelend en half), de laat-antieke theosofieën (neo-pythagor., neo-platon. maar dan pantheïstisch; - ook de Kerk nam een positie in tegen scepsis, maar Bijbels (Jahweh-, resp. Drie-eenheidgeloof). Op die basis groeide de Patristiek, later de Scholastieks.

- De postconcliaire crisis kan geschetst worden, als een subtiele sofistisering van het catholicisme. Zal de Kerk de crisis nu ook overwinnen? Stat sacrum, dum volvitur orbis: het heilige staat, de wereld vergaat!
A. T'Jampens